

Ecoscan Hasselt

Provincie Overijssel

29 september 2011

Definitief rapport

9W4624.J8

Colosseum 3
Postbus 26
7500 AA Enschede
+31 (0)53 483 01 20 Telefoon
+31 (0)53 432 27 85 Fax
info@enschede.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel	Ecscan Hasselt
Verkorte documenttitel	Ecscan Hasselt
Status	Definitief rapport
Datum	29 september 2011
Projectnaam	Ecscan Hasselt
Projectnummer	9W4624.J8
Opdrachtgever	Provincie Overijssel
Referentie	9W4624J8/R001/901029/MDGR/Encs

Auteur(s)	E.J. (Eelke) Schoppers
Collegiale toets	L.F. (Erik) Klop
paraaf	bij afwezigheid
Vrijgegeven door	J. (Jorrit) Stegeman
paraaf	

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1 INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel	2
1.3 Leeswijzer	2
2 TOETSINGSKADER	3
3 METHODIEK	5
4 INVENTARISATIE HUIDIGE SITUATIE	7
4.1 Beschrijving plangebied	7
4.2 Inventarisatie beschermde soorten	7
4.2.1 Vaatplanten	7
4.2.2 Zoogdieren	8
4.2.3 Vogels	10
4.2.4 Amfibieën	11
4.2.5 Reptielen	12
4.2.6 Vissen	12
4.2.7 Dagvlinders	13
4.2.8 Libellen	13
4.2.9 Overige ongewervelden	13
5 EFFECTBESCHRIJVING	15
5.1 Voorgenomen plannen	15
5.2 Effecten op soorten	15
5.2.1 Vaatplanten	15
5.2.2 Zoogdieren	16
5.2.3 Vogels	16
5.2.4 Vissen	17
5.3 Toetsing aan de EHS	18
5.3.1 Inleiding	18
5.3.2 Beleid EHS	19
5.3.3 Effecten	19
6 MITIGERENDE MAATREGELEN/WERKWIJZE	20
7 CONCLUSIES	23
8 LITERATUUR	24

BIJLAGE

1. Toetsingskader

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

De provincie Overijssel heeft het voornemen om enkele wegen en kruispunten in en rond Hasselt aan te passen. Zoals alle ruimtelijke ontwikkelingsprojecten in Nederland dient dit initiatief getoetst te worden in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet.

In het kader van dit project is eerder een Ecoscan (Witteveen+Bos, 2010) uitgevoerd. De plannen zoals vermeld in deze Ecoscan zijn veranderd. Daarom is besloten om opnieuw een scan uit te voeren voor de gewijzigde plannen. Deze scan wordt in dit rapport besproken.

Flora- en faunawet

Veel planten en dieren zijn beschermd door de Flora- en faunawet. Verstoring van populaties en het aantasten van leefgebieden van beschermde soorten is niet toegestaan zonder ontheffing. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten getoetst worden op mogelijke effecten op beschermde soorten. Dit vindt in eerste instantie plaats middels een verkennende toets, de zogenaamde Ecoscan.

Natuurbeschermingswet

Projecten of plannen in de buurt van een Natura 2000-gebied dienen getoetst te worden op effecten op de beschermde waarden van het Natura 2000-gebied. Om de invloed van projecten of plannen op dit Natura 2000-gebied te bepalen moet een toetsing plaatsvinden. Dit vindt in eerste instantie plaats middels een verkennende toets, de zogenaamde Voortoets. In het kader van dit project is al een voortoets uitgevoerd door Witteveen en Bos. In deze voortoets¹ is geconcludeerd dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht' uitgesloten zijn. Voor het voornemen is dan ook geen vergunning nodig inzake de Natuurbeschermingswet 1998. Gelet op de conclusie uit de voortoets zal in deze rapportage de Natuurbeschermingswet niet meegenomen worden.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het ruimtelijke beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur (hierna EHS) is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt, kan de ingreep plaatsvinden, mits eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime kan de ingreep niet plaatsvinden. De EHS is in het plangebied gelegen.

¹ Voortoets Natuurbeschermingswet 1998 wijziging wegenstructuur Hasselt, Witteveen en Bos, kenmerk HST133-1/beub/00,9 d.d. 20-04-20110

1.2 Doel

Flora- en faunawet

Deze Ecoscan heeft als doel de waarde van het plangebied voor beschermde flora en fauna in kaart te brengen. Ook worden eventuele ecologische relaties met omringende gebieden als de EHS in kaart gebracht. Op basis hiervan worden de voorgenomen werkzaamheden getoetst aan de Flora- en faunawet en of eventueel een ontheffing of nader onderzoek vereist is.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het wettelijke kader toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens de gehanteerde methodiek beschreven. In hoofdstuk 4 volgt een beschrijving van het plangebied en de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied. De werkzaamheden en de mogelijke effecten op beschermde soorten en EHS hiervan worden beschreven in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op mitigerende maatregelen en de conclusies worden vermeld in hoofdstuk 7.

2 TOETSINGSKADER

Projecten en plannen die mogelijk effect hebben op de natuur in Nederland dienen getoetst te worden in het kader van de bestaande natuurwetgeving, namelijk de Flora- en faunawet en EHS.

In de voortoets² is geconcludeerd dat de toename van geluid en vermesting door het voornemen slechts minimaal is en plaatselijk. Hierdoor zijn negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht' uitgesloten. Daarom is geen vergunning nodig inzake de Natuurbeschermingswet 1998.

In onderstaande alinea's wordt de voor dit project relevante wetgeving kort besproken. Voor een uitgebreide beschrijving wordt naar bijlage 1 verwezen.

Flora- en faunawet

Effecten op beschermde soorten worden getoetst aan de Flora- en faunawet. Het uitgangspunt van de FF-wet is dat geen afbreuk mag worden gedaan aan 'de gunstige staat van instandhouding' van de soorten. Bij de toetsing wordt gekeken naar de beschermingsstatus van een bepaalde soort. Hierbij is de volgende driedeling gemaakt:

1. licht beschermde soorten (tabel 1);
2. matig beschermde soorten (tabel 2);
3. zwaar beschermde soorten (tabel 3).

Voor 'Tabel 1 soorten' geldt bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting een algemene vrijstelling. Het aanvragen van een ontheffing voor deze soorten is dus niet nodig. Deze Ecoscan heeft dan ook voornamelijk betrekking op soorten uit tabel 2 en 3.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS gebieden. Daarom geldt in de EHS het 'nee, tenzij'-regime. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime kan de ingreep niet plaatsvinden.

2 Voortoets Natuurbeschermingswet 1998 wijziging wegenstructuur Hasselt, Witteveen en Bos, kenmerk: HST133-1/beub/009 d.d. 20-04-2010

3 METHODIEK

Om na te gaan wat het belang is van het plangebied voor de bij wet beschermde soorten is het volgende stappenplan gevolgd:

Stap 1. Inventarisatie van beschermde soorten en gebieden

Om een indruk te krijgen van het voorkomen van beschermde dieren en planten in het plangebied is gebruik gemaakt van meerdere literatuur- en internetbronnen welke zijn vermeld in de literatuurlijst. De zo verkregen informatie is geïnterpreteerd aan de hand van expert judgement en twee veldbezoeken. Deze veldbezoeken zijn uitgevoerd op 11 en 28 juli 2011. Deze veldbezoeken zijn geen volledige inventarisatie aangezien daarvoor elke soortgroep een eigen methodiek (en geschikt jaargetijde) vereist is. De veldbezoeken zijn wel geschikt om een indruk te krijgen van aanwezige soorten en habitats. Gespecialiseerd onderzoek is nog niet noodzakelijk omdat het een planstudie betreft.

Stap 2. Vaststelling van de effecten

Om vast te stellen of het project effecten heeft op beschermde flora en fauna en EHS is een beknopte beschrijving gemaakt van de activiteiten en de mogelijke effecten hiervan.

Stap 3. Consequenties voor beschermde soorten

Door de resultaten van stap 1 en stap 2 te toetsen zijn de effecten van het voorgestelde project op de aanwezige natuurwaarden inzichtelijk gemaakt.

Stap 4. Voorstellen van mitigerende maatregelen

In deze stap zijn voorstellen gedaan om eventuele effecten te mitigeren die anders zouden kunnen leiden tot het overtreden van verbodsbepalingen.

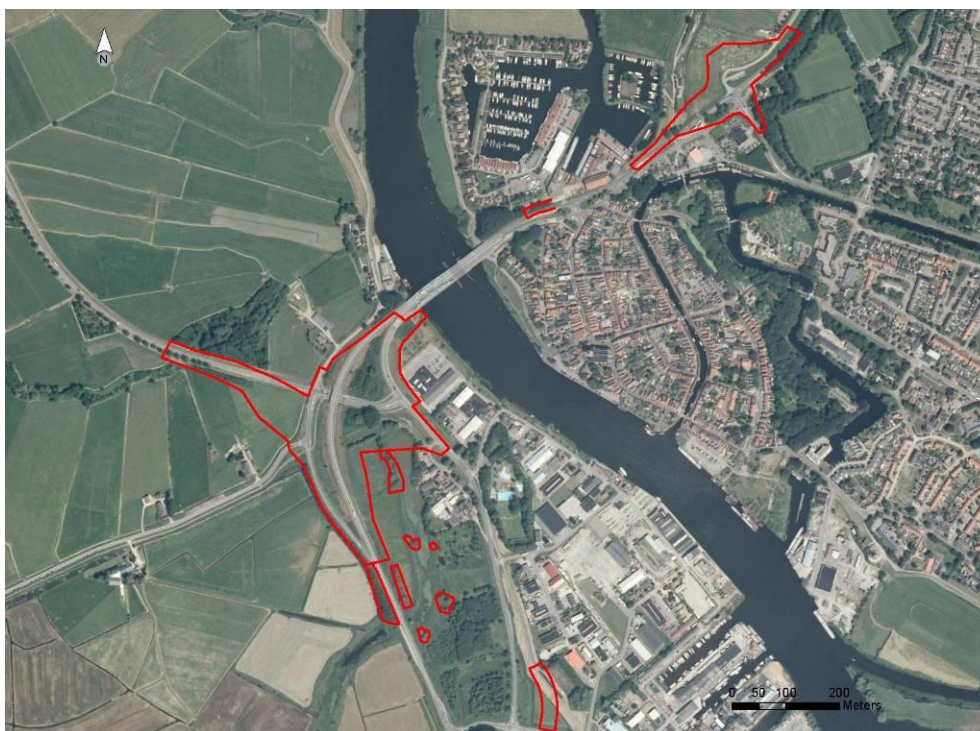
Stap 5. Conclusie

In deze stap wordt bepaald of het waarschijnlijk is dat het project in het licht van de wet- en regelgeving ten aanzien van beschermde soorten doorgang kan vinden. Hierbij wordt rekening gehouden met de onder de Flora- en faunawet en het EHS-beleid vastgestelde criteria.

4 INVENTARISATIE HUIDIGE SITUATIE

4.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied omvat meerdere gebieden in het westelijk deel van Hasselt en bestaat voornamelijk uit bermen met enkele slootjes en plaatselijk enkele bomen.

Figuur 4.1 Globale ligging plangebied (rood)

4.2 Inventarisatie beschermde soorten

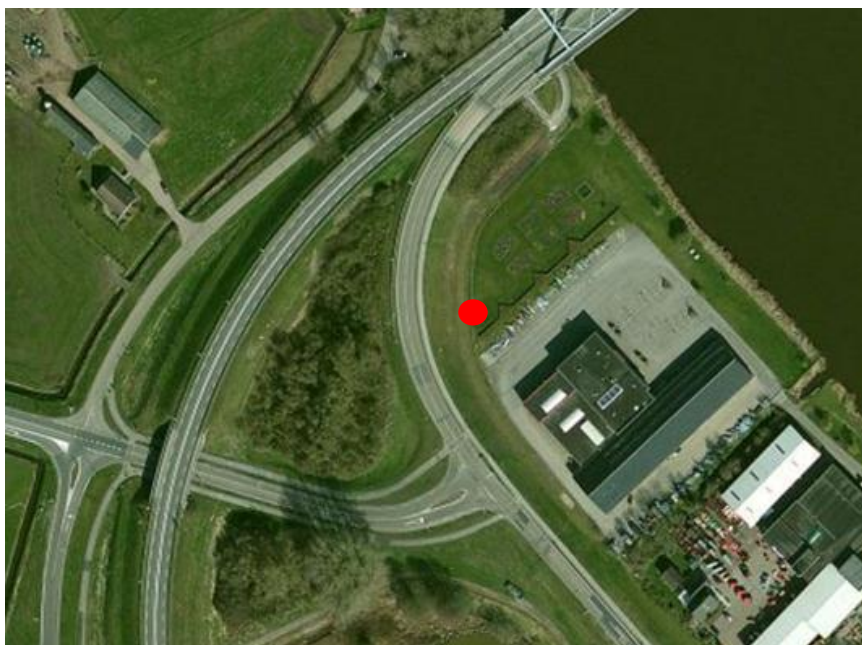
In dit hoofdstuk is beschreven welke beschermde soorten aanwezig (kunnen) zijn binnen het plangebied. Naar aanleiding van de veldbezoeken, verspreidingskaarten en literatuurbronnen is een verwachting opgesteld over het voorkomen van beschermde soorten. In de volgende paragrafen wordt dit per soortgroep toegelicht.

4.2.1 Vaatplanten

Tijdens de veldbezoeken zijn verschillende plantensoorten in en aan de rand van het plangebied aangetroffen. In de wegbermen zijn onder andere de volgende soorten aangetroffen: boerenwormkruid, canadese fijnstraal, dagkoekoeksbloem, duizendblad, fluitenkruid, geknikte vossenstaart, gewone berenklauw, gewone brunel, gewone hennepnetel, gewone klit, gewone raket, gewone rolklaver, gewoon reukgras, hazelaar, hazenpootje, hopklaver, jakobskruid, kaal knopkruid, Kleefkruid, klein springzaad, klein streepzaad, kweek, muskusaasjeskruid, muurpeper, rapunzelklokje, sint janskruid, uitstaande melde, valse voszegge, witte abeel en witte waterlelie. In en langs de sloten staan o.a. blaartrekkende boterbloem, brede waterpest, smalle waterpest, gekroesd fonteinkruid, gele lis, gele plomp, grote lisdodde, holpijp, kleine egelskop en liesgras.

Tijdens het veldbezoek is één beschermde plantensoort aangetroffen, namelijk het rapunzelklokje (Tabel 2, FF-wet). Enkele exemplaren van deze soort waren aanwezig in een schrale wegberm (zie onderstaand figuur), samen met soorten als hazenpootje en boerenwormkruid.

Op de andere locaties zijn geen zwaar beschermde soorten (tabel 2 of 3 FF-wet) aangetroffen. Op deze locaties stonden enkel algemeen voorkomende plantensoorten welke kenmerkend zijn voor voedselrijke of verstoorde bodem. Gezien de samenstelling van de vegetatie is het overige deel van het plangebied niet erg geschikt voor zwaar beschermde soorten van voedselarme omstandigheden of andere specifieke standplaatsen. Gezien dit feit en dat beschermde soorten niet zijn aangetroffen worden zwaar beschermde soorten in het overig deel van het plangebied niet verwacht.

Figuur 4.2 Locatie rapunzelklokje (luchtfoto www.bing.com/maps)

4.2.2 Zoogdieren

De soortgroep 'zoogdieren' wordt hier opgesplitst in vleermuizen en grondgebonden zoogdieren.

Vleermuizen

De Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens *et al.* 1997) en zoogdieratlas.nl laten zien dat er waarnemingen uit de omgeving bekend zijn van diverse vleermuissoorten, waaronder de watervleermuis, meervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, gewone grootoorvleermuis en baardvleermuis.

Tijdens het veldbezoek zijn geen holen, gaten of spleten aangetroffen welke kunnen dienen als verblijfplaats in de te kappen bomen. Verblijfplaatsen zijn dan ook niet aanwezig.

Vleermuizen gebruiken lijnvormige elementen in het landschap als vliegroute, welke gebruikt worden in de schemer om van hun slaapplekken naar de foerageergebieden te vliegen. Het is mogelijk dat de bomen en sloten in en in de omgeving van het plangebied gebruikt worden als foerageer- en/of vliegroute door sommige bovengenoemde soorten.

Grondgebonden zoogdieren

Uit 'De Zoogdieren van Overijssel' (Bode *et al.* 1999) en zoogdieratlas.nl blijken waterspitsmuis, das, boommarter en eekhoorn in of in de nabije omgeving van de plangebieden voor te komen

De waterspitsmuis komt voor rond zuiver, niet te voedselrijk water met een goed ontwikkelde oevervegetatie. Poelen, natuurlijke vijvers, rivieren, snelstromende (bos)beekjes, moerassen en moerasbossen, rietlanden, elzenbroekbossen en kruidenrijke oevervegetaties vormen vaak geschikte biotopen. Ook een goed ontwikkelde struikvegetatie in de buurt behoort tot één van de habitatvereisten. Bovenstaand habitat komt in het plangebied niet voor. De waterspitsmuis wordt daarom niet in het plangebied verwacht.

Boommarters, das en eekhoorn komen met name in bebost gebied voor. Ook de steenmarter maakt gebruik van bebost gebied. Open gebied wordt, mits er voldoende bossage aanwezig is, gebruikt als leefgebied voor de steenmarter. Randen van het stedelijk gebied worden ook als leefgebied gebruikt door de steenmarter. Gezien de omgeving (bebouwd gebied en meerdere bossen) kunnen bovengenoemde zwaarder beschermde soorten in de omgeving voorkomen. Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom. Daarom wordt verwacht dat de das en boommarter geen gebruik maken van het plangebied.

Tijdens het veldbezoek zijn de aanwezige bomen, takkenbossen en andere locaties goed onderzocht op aanwezigheid van sporen en verblijfplaatsen (holen, nesten en gaten in de bomen) van bovengenoemde soorten. Verblijfplaatsen en sporen als uitwerpselen en pootafdrukken van deze soorten zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen en worden dan ook niet verwacht. Daarnaast verdwijnen er geen huizen waar mogelijk steenmarter in voor kunnen komen.

Voor andere zwaar beschermde soorten is het plangebied niet geschikt of deze komen niet in de omgeving voor (zoogdieratlas.nl, 2011; zoogdiervereniging.nl, 2011). Wel is het plangebied geschikt voor verschillende algemene soorten die licht zijn beschermd (Tabel 1. FF-wet) zoals diverse muizensoorten, konijn en egel.

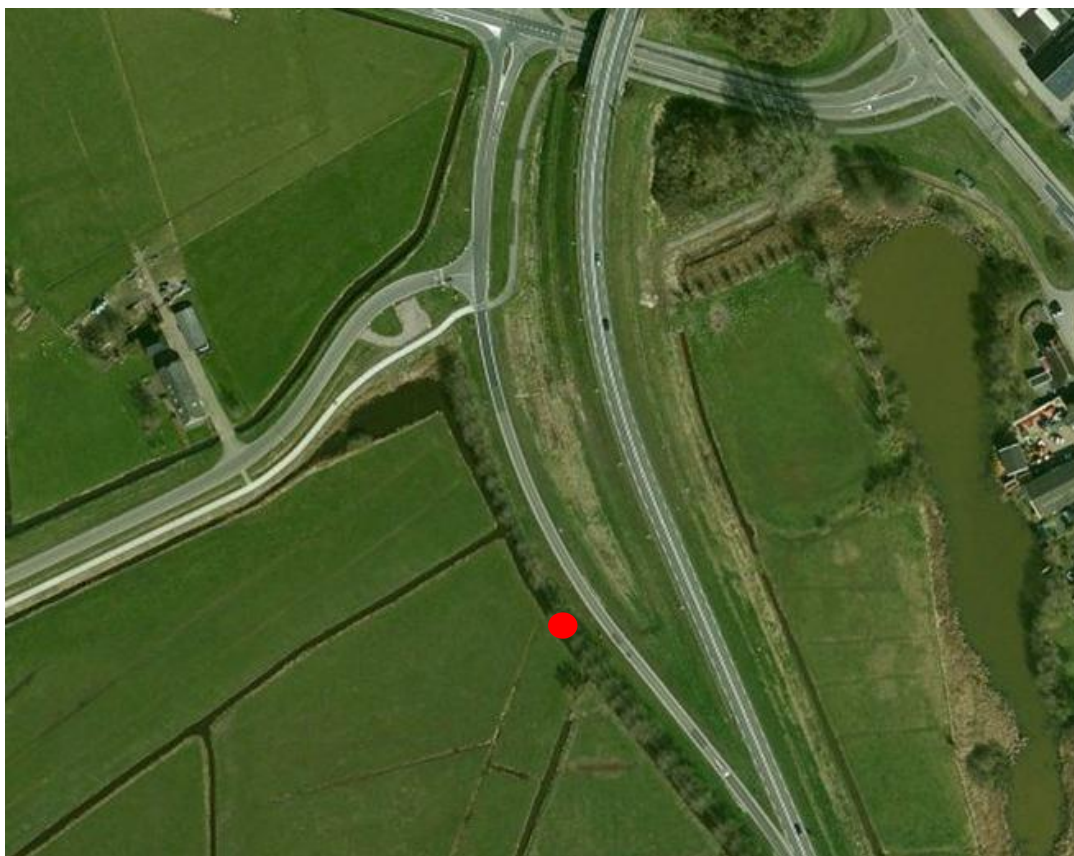
4.2.3 Vogels

Broedvogels

Uit het veldbezoek blijkt dat er voldoende nestgelegenheden zijn voor verschillende algemene broedvogels. Tijdens het veldbezoek zijn er soorten als ekster, gierzwaluw, aalscholver, visdief, buizerd, meerkoet, waterhoen en zwartkop aangetroffen. Meerdere van deze soorten kunnen broeden in het plangebied. Iedere broedende vogelsoort is beschermd en mag niet verstoord worden.

Jaarrond beschermende verblijfplaatsen

In het plangebied zijn meerdere categorie 1 t/m 5 soorten (zie bijlage 1) aangetroffen. Zo worden de huizen langs het plangebied mogelijk gebruikt als nestlocatie door huismus en gierzwaluw en wordt een boom (onderstaande kaart) gebruikt als broedgelegenheid door buizerd. In de andere te kappen bomen zijn geen verblijfplaatsen (nesten, hollen en spleten in de bomen) van categorie 1 t/m 5 soorten aangetroffen.

Figuur 4.3 Locatie buizerdnest (luchtfoto www.bing.com/maps)

Watervogels

Tijdens het veldbezoek zijn meerdere watervogels aangetroffen zoals waterhoen en meerkoet aangetroffen.

4.2.4 Amfibieën

Uit verspreidingkaartjes van RAVON (Creemers et al., 2009 & RAVON, 2010) blijkt dat licht beschermde soorten als bastaardkikker, meerkikker en kleine watersalamander in of rond het plangebied voorkomen. Daarnaast zijn de zwaar beschermde rugstreeppad, knoflookpad, heikikker en poelkikker in of rond het plangebied aangetroffen. Andere zwaar beschermde soorten amfibieën komen volgens de gegevens van RAVON niet in de omgeving voor.

De rugstreeppad (zwaar beschermd) is een bewoner van zandige terreinen met een betrekkelijk hoge dynamiek, zoals de duinen, de uiterwaarden van de grote rivieren, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers, maar kan ook op klei- en veengronden worden aangetroffen. Voor de voortplanting is de rugstreeppad afhankelijk van ondiepe wateren die vrij snel opwarmen. Vaak wordt gebruik gemaakt van tijdelijke poeltjes en plassen, maar ook slootjes en vennen kunnen geschikt zijn (RAVON, 2011). In het plangebied is geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig.

De heikikker komt voor in heidegebieden en laag- en hoogveengebieden. Daarnaast wordt deze soort ook wel aangetroffen in vochtige schraalgraslanden, duinvalleien en bosranden (RAVON, 2011). In het plangebied is geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig.

De poelkikker is een kritische soort die houdt van voedselarm, schoon water. Hij heeft een voorkeur voor zwak zure, stilstaande wateren in bos- en heidegebieden op de hogere zandgronden, in vennen, poelen en watergangen in hoogveengebieden, en in uiterwaarden (RAVON, 2011). In het plangebied is geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig.

Het leefgebied van de knoflookpad bestaat uit rivierduinen en kleinschalig agrarisch landschap met bos in de nabijheid. Een absolute voorwaarde voor deze grotendeels ondergronds levende soort is de aanwezigheid van open zandplekken omringd door vegetatie, waarbij het zand een zodanige structuur moet hebben dat het goed vergraafbaar is. Ook extensief bewerkte akkers (bijvoorbeeld asperge en aardappelen) voldoen hieraan. Het voortplantingshabitat bestaat vaak uit vrij grote en diepe poelen met een weelderige onderwater- en oevervegetatie en vaak een eutroof karakter (RAVON, 2011). In het plangebied is geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig.

Vanwege het ontbreken van geschikt habitat voor bovengenoemde soorten kan de aanwezigheid van deze soorten in of rond het plangebied worden uitgesloten. Mogelijk kan wel de rugstreeppad zich tijdens werkzaamheden in het plangebied gaan vestigen omdat het plangebied dan meer geschikt wordt.

Waarschijnlijk maken algemene soorten zoals bastaardkikker, bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad, wel gebruik van de plangebieden. Op deze soorten is de zorgplicht van toepassing.

4.2.5 Reptielen

Uit verspreidingkaartjes van RAVON (Creemers et al., 2009) blijkt dat in of rond het plangebied één zwaar beschermde soort is waargenomen. Het gaat hier om de ringslang. Andere zwaar beschermde reptielensoorten komen volgens de gegevens van RAVON niet in de omgeving voor en deze worden dan ook niet in de plangebieden verwacht.

Ringslangen worden aangetroffen in de nabijheid van water. De ringslang kan voorkomen in de buurt van oevers in vochtige veengebieden of moerasachtige locaties die afgewisseld zijn met hogere, liefst zandige overwinteringgebieden (RAVON, 2011).

In het plangebied is bovenstaand habitat niet aanwezig. Deze soort wordt daarom niet verwacht.

4.2.6 Vissen

Uit verspreidingkaartjes van RAVON (2010) blijkt dat in of nabij het plangebied zwaar beschermde soorten als bittervoorn, grote modderkruiper en kleine modderkruiper zijn waargenomen.

Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. Stilstaande en langzaam stromende wateren vormen ideale biotopen. De kleine modderkruiper is aangepast aan een leven op en in de bodem en heeft een grotere voorkeur voor harde en zandige bodems dan de grote modderkruiper (LNV, 2010).

De grote modderkruiper leeft in ondiep, stilstaand of zeer langzaam stromend water met een dikke modderlaag op de bodem en een rijke begroeiing. Van nature komt de soort voor in vergevorderde verlandingsstadia van grote en kleine wateren en in overstromingsvlaktes langs oevers. De grote modderkruiper komt ook voor in langzaam stromende rivieren en beken maar wordt in ons land het meest aangetroffen in kleine wateren, vooral in poldersloten, met een geschikte waterkwaliteit. Vaak zijn de vindplaatsen locaties met kwelwater en/of bicarbonaatrijk water. Zowel zuurstofrijk en zuurstofarm water is geschikt voor de grote modderkruiper (LNV, 2010).

De bittervoorn wordt aangetroffen in stilstaand of langzaam stromend water boven een niet te weke bodem, zoals in sloten, plassen en vijvers. Verder is een goed ontwikkelde onderwatervegetatie vereist, die beschutting geeft aan de jonge vissen. In stromend water kan de vis in de oeverzone worden aangetroffen (LNV, 2010). Voor de voortplanting is de bittervoorn afhankelijk van het voorkomen van zoetwatermosselen, waarop de eitjes worden afgezet.

Volwassen rivierprikken komen voor in mondingen van rivieren en de kustwateren. Larven (en volwassenen) worden aangetroffen in de midden- en bovenloop van grotere rivieren en hun zijstroompjes. Ook zijn ze te vinden in de grotere beken.

De te verdwijnen sloten in het plangebied zijn allen voorzien van een laag kroos of opgedroogd en dus niet geschikt voor beschermde vissoorten. In het plangebied is een kreek aanwezig. Deze kreek is mogelijk geschikt voor kleine modderkruiper en bittervoorn (de andere twee soorten worden niet verwacht).

Tijdens het veldbezoek zijn de wateren binnen het plangebied steekproefsgewijs en globaal onderzocht met een schepnet. Op verschillende locaties zijn schepnetmonsters (inclusief slootbodem) genomen. Tijdens dit korte onderzoek zijn voornamelijk tiendoornige stekelbaarsjes gevangen. Bittervoorn en kleine modderkruipers zijn niet aangetroffen maar deze zijn ook lastiger te inventariseren met een schepnet. Mogelijk maken deze soorten gebruik van de kreek. Hoewel deze soorten niet zijn aangetroffen, kan op basis van de globale schepnetbemonstering de aanwezigheid van deze soorten niet geheel worden uitgesloten. Om de aan- of afwezigheid vast te stellen van vooral bittervoorn is een nader onderzoek (door middel van elektrisch vissen) noodzakelijk.

4.2.7 Dagvlinders

Uit verspreidingkaartjes van de Vlinderstichting (www.vlindernet.nl) blijkt dat in of rond het plangebied één beschermde dagvlinder is waargenomen, namelijk de rouwmantel. Deze soort is echter uit Nederland verdwenen en wordt enkel als zwerver waargenomen. Tijdens het veldbezoek zijn algemene (onbeschermde) dagvlinders als klein koolwitje en kleine vos waargenomen. Beschermde dagvlinders zijn echter gebonden aan hun waardplanten. Deze waardplanten stellen zeer specifieke eisen aan hun habitat en komen voor op habitat als hoogveen en schrale graslanden. Deze habitats zijn niet aanwezig in het plangebied. Gezien het habitat is dus niet te verwachten dat beschermde dagvlinders gebruik maken van het plangebied.

4.2.8 Libellen

Uit verspreidingkaartjes van de Vlinderstichting (www.vlindernet.nl) en Brachytron (Vlinderstichting, EIS & NVL, 2008) blijken de zwaar beschermde groene glazenmaker en gevlekte witsnuitlibel in de omgeving van de plangebieden voor te komen. Tijdens het veldbezoek zijn zeer algemene soorten als blauwe breedscheenjuffer, lantaarntje, gewone oeverlibel en steenrode heidelibel aangetroffen.

De groene glazenmaker komt voor in stilstaande wateren met dichte krabbenscheervelden zoals plassen, sloten en petgaten in laagveengebieden en sloten in veenweidegebieden. De gevlekte witsnuitlibel houdt van laagveenmoerassen en vegetatierijke vennen en duinplassen. In het plangebied zijn bovenstaande habitats niet aanwezig. Deze soorten worden daarom niet verwacht.

4.2.9 Overige ongewervelden

Zwaar beschermde overige ongewervelden stellen zeer specifieke eisen aan hun leefgebied zoals helder stromend water of goed ontwikkelde bossen met dood hout. Binnen het plangebied is geen geschikt habitat voor deze soorten aanwezig. Daarnaast zijn er geen populaties in de omgeving aanwezig. Beschermde ongewervelde soorten worden dan ook niet verwacht.

5 EFFECTBESCHRIJVING

5.1 Voorgenomen plannen

De werkzaamheden bestaan onder anderen uit:

- aanleg asfalt;
- ontgraven grond;
- kappen van bomen;
- dempen van sloten en kreek (deels).

5.2 Effecten op soorten

Zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk worden in het plangebied geen matig of zwaar beschermde soorten grondgebonden zoogdieren, amfibieën, reptielen of insecten verwacht. Voor licht beschermde soorten van tabel 1 geldt een algemene vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkelingen. De effectbeoordeling richt zich daarom op vleermuizen, broedvogels en vissen (allen zwaar beschermd). Voor tabel 1 en alle overige soorten is overigens wel de zorgplicht van toepassing (zie hoofdstuk 6).

Het is mogelijk dat de rugstreeppad en oeverwaluw tijdens werkzaamheden zich in het plangebied gaat vestigen. Op dit moment is zijn deze soorten echter niet aanwezig. Wanneer tijdens de werkzaamheden een rugstreeppad of oeverwaluw (broedend) wordt aangetroffen zullen de werkzaamheden stil moeten worden gelegd en op dat moment gekeken worden waar de vervolgstappen uit bestaan. Deze kunnen voor de rugstreeppad bijvoorbeeld bestaan uit het creëren van geschikt habitat elders in de omgeving. Vervolgens kunnen de aanwezige rugstreeppadden (op het werkterrein) gevangen en worden uitgezet op deze locatie.

Operationele fase

De effecten gedurende de uitvoering van de werkzaamheden betreffen de volgende tijdelijke effecten:

- tijdelijke toename aanwezigheid van mensen en machines tijdens bouwwerkzaamheden;
- tijdelijke toename zwaar verkeer door bouwactiviteiten;
- tijdelijke toename van licht, geluid en trillingen;
- mogelijk doden van dieren.

Na de werkzaamheden

De effecten gedurende de gebruiksfase betreffen de volgende permanente effecten in het plangebied:

- afname leefgebied voor meerdere soorten;
- permanente toename geluid, voertuigen en mensen.

5.2.1 Vaatplanten

Tijdens het veldbezoek is één beschermde plantensoort aangetroffen, namelijk het rapunzelklokje (figuur 4.2). Het heeft bij deze soort de voorkeur om de locatie te ontzien en voor een alternatief te kiezen. Wanneer dit niet mogelijk is moet een ontheffing worden aangevraagd en zullen de aanwezige planten verplaatst moeten worden.

5.2.2 Zoogdieren

De bomenrij van het aanwezige buizerdnest (figuur 4.3) is tijdens de twee veldbezoeken onderzocht op vleermuizen. Dit onderzoek is niet volgens het vleermuisonderzoek uitgevoerd maar diende ter indicatie. Tijdens deze bezoeken zijn langs de betreffende bomenrij drie gewone dwergvleermuizen en twee laatvliegers waargenomen.

Mogelijk worden de bomenrijen incidenteel gebruikt als vliegroute en de sloten in de omgeving als foerageergebied. De sloten *in* het plangebied worden nauwelijks geschikt geacht als foerageergebied (korte smalle slootjes met teveel kroos). Daarnaast zijn in de omgeving ruim voldoende uitwijkmogelijkheden en alternatieven. Het is mogelijk dat de te kappen bomenrijen incidenteel als vliegroute gebruikt worden. De vleermuizen die in het plangebied voorkomen zijn de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Uit verschillende literatuurbronnen (DWW, 2004; Kapteijn, 1995 en 1997 & Lina, 1994) komt naar voren dat van de Nederlandse vleermuissoorten deze twee soorten het minst afhankelijk zijn van lijnvormige vegetatie-elementen in het landschap om de voedselgebieden te bereiken. Daarnaast vormen de bomenrijen geen route van verblijfplaats naar foerageergebied. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, komen niet in gevaar. Het functionele leefgebied van de soort wordt niet aangetast, waardoor het voortbestaan van de lokale populatie vleermuizen gegarandeerd is.

Vleermuizen zijn niet bijzonder gevoelig voor beweging en geluid. Wel worden ze mogelijk verstoord door lichtuitstraling 's nachts. Er wordt vanuit gegaan dat de aanlegwerkzaamheden zoveel mogelijk overdag plaatsvinden. Indien er 's nachts gewerkt gaat worden, dient de verlichting zodanig te zijn afgesteld dat strooilicht en verlichting van de bomenrijen wordt vermeden.

Een ontheffing van de Flora- en faunawet is niet vereist.

5.2.3 Vogels

Broedvogels

Algemene broedvogels maken zeker gebruik van het plangebied en de naaste omgeving.

Op de al aanwezige weg komen geen broedvogels voor. De broedvogels vlak naast de weg, zijn niet of nauwelijks gevoelig voor optische- en geluidsverstoring omdat er het gehele jaar al auto's rijden en mensen aanwezig zijn (bijvoorbeeld op fiets- en wandelpaden langs de weg). Door werkzaamheden aan de bestaande weg zullen broedvogels dan ook niet verstoord worden. Wanneer buiten deze weg gewerkt gaat worden (zoals werkzaamheden aan sloten en het kappen van bomen) kunnen mogelijk wel nesten van vogels vernield worden of jongen gedood.

Alle broedvogels zijn beschermd middels de Flora- en faunawet. Voor verstoring van broedvogels (overtreding artikel 11) wordt geen ontheffing verleend. De werkzaamheden dienen óf buiten het broedseizoen (indicatief tussen 15 maart en 15 juli) te worden uitgevoerd om zo verstoring van broedvogels te voorkomen of vóór het broedseizoen te worden begonnen en continu te worden voortgezet waardoor de

huidige broedlocaties ongeschikt zijn en vogels op zoek gaan naar andere broedplaatsen in de omgeving. In de directe omgeving van het plangebied zijn hiervoor voldoende alternatieven aanwezig. Indien vlak voor het broedseizoen wordt gestart moet het plangebied gecontroleerd worden op de aanwezigheid van broedvogels.

Voor broedvogels kan geen ontheffing worden verleend. Daarom is het noodzakelijk om de mitigerende maatregelen welke worden beschreven in hoofdstuk 6 toe te passen.

Jaarrond beschermende verblijfplaatsen

Alle huizen zullen behouden blijven. Hierdoor zullen de vaste verblijfplaatsen van bijvoorbeeld huismus en gierwaluw behouden blijven.

In de te kappen bomen is één vaste verblijfplaats aangetroffen, namelijk een buizerdnest. Tijdens het veldbezoek is een omgevingcheck uitgevoerd. Hieruit bleek dat in de omgeving ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig zijn voor deze soort. Hierdoor komt de instandhouding niet in gevaar. Daarnaast heeft het wel de voorkeur deze locatie te ontzien wanneer kappen niet per se noodzakelijk is of wanneer andere opties mogelijk zijn.

In de andere te kappen bomen zijn geen verblijfplaatsen (nesten, hollen en spleten in de bomen) van categorie 1 t/m 5 soorten aangetroffen.

Watervogels

Met betrekking tot watervogels betekent artikel 11 in de praktijk dat de vogels altijd de ruimte moeten krijgen om de verstoring te kunnen ontvluchten, waarbij ze terecht moeten kunnen in geschikt habitat van vergelijkbare kwaliteit. In de nabije omgeving van het plangebied is voldoende geschikt habitat aanwezig voor alle mogelijk in het plangebied voorkomende vogelsoorten. Hierdoor wordt voldaan aan bovenstaande criteria.

5.2.4 Vissen

De kleine modderkruiper en bittervoorn maken mogelijk gebruik van de kreek. De werkzaamheden aan het water bestaan uit het dempen van een deel van de kreek.

Voor de kleine modderkruiper kan gewerkt worden volgens de gedragscode van de Unie van Waterschappen. Deze maatregelen worden gesproken in hoofdstuk 6. Door deze maatregelen zullen de effecten tot het minimum beperkt worden. Indien wordt gewerkt volgens de gedragscode is voor de kleine modderkruiper geen ontheffing nodig. Wanneer de bittervoorn aanwezig is binnen de te dempen kreek is volgens deze gedragscode vooraf compensatie van leefgebied noodzakelijk. Om de aanwezigheid of afwezigheid van deze soort vast te stellen is nader onderzoek noodzakelijk. Indien deze soort niet in de te dempen kreek voorkomt is geen compensatie nodig.

Daarnaast heeft het wel de voorkeur deze locatie te ontzien wanneer dempen niet per se noodzakelijk is of wanneer andere opties mogelijk zijn.

5.3 Toetsing aan de EHS

5.3.1 Inleiding

In onderstaande paragraaf worden effecten op de EHS besproken. Zoals in figuur 5.1 is te zien is de geplande weg in de EHS gelegen.

Figuur 5.1 EHS (groen) en locatie van het plangebied (rood).

De belangrijkste criteria voor de beoordeling van effecten van een ingreep op de EHS zijn:

- geen netto verlies in oppervlakte, samenhang of kwaliteit;
- behoud van ambitie.

Hierbij zijn de volgende aandachtspunten belangrijk:

- zowel de actuele natuurwaarden als het vastgelegde natuurdoel zijn relevant;
- natuurwaarden worden in de EHS primair afgemeten aan doelsoorten en natuurlijkheid.

5.3.2 Beleid EHS

In 2009 heeft LNV, samen met provincies en terreinbeherende organisatie, een nieuwe natuurtypologie, de Index Natuur en Landschap, opgezet. Deze is nog steeds in ontwikkeling. De typologie bestaat vooralsnog uit 23 natuurtypen op het hoogste aggregatieniveau, waarvan 17 voor natuurgebied, 4 voor landschapselementen en 2 voor agrarisch natuurgebied. Deze natuurtypen zijn onderverdeeld in beheertypen, respectievelijk 47 beheertypen voor natuur, 20 voor landschap en 5 voor agrarische natuur. De natuurtypen zijn vooral bedoeld voor landelijke sturing en rapportage; de beheertypen vooral voor sturing, monitoring en evaluatie op gebiedsniveau. De beschrijvingen van de beheertypen zijn in 2010 opgesteld waarbij ook een vertaling gemaakt is naar de onderliggende natuurdoeltypen. Op de site van de provincie Overijssel is te zien dat dit deel van de EHS uit het natuurbeheertype N02.01 Rivier bestaat.

5.3.3 Effecten

De voorgenomen initiatieven zullen niet voor een netto afname van de EHS zorgen. Daarnaast zullen de werkzaamheden van de weg mogelijk wel verstoring met zich meebrengen door middel van geluid, licht en aanwezigheid van auto's. Deze verstoring zal echter minimaal zijn omdat vlak naast de EHS al meerdere wegen en bebouwing zijn gelegen. Significante effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden worden daarom niet verwacht.

6 MITIGERENDE MAATREGELEN/WERKWIJZE

In dit hoofdstuk worden mogelijke mitigerende maatregelen besproken die eventuele negatieve effecten van bepaalde typen verstoring kunnen voorkomen of beperken.

Tabel 6.1 Mitigerende maatregelen per soort

Soortgroep	Maatregel
Alle	Het heeft de voorkeur de locatie van het rapunzelkolkje, de kreek en de boom van de buizerd te ontzien wanneer kappen of dempen niet per se noodzakelijk is of wanneer andere opties mogelijk zijn.
Vleermuizen	De werkzaamheden tijdens de aanlegfase overdag uitvoeren. Indien dit niet mogelijk is dient goed afgestelde verlichting te worden gebruikt zodat verlichting van de bomen wordt vermeden.
Vogels (voor werkzaamheden buiten de bestaande weg)	Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren, de werkzaamheden voor het broedseizoen starten en continu uit te voeren of het gebied voor het broedseizoen ongeschikt te maken voor broedvogels. Wanneer er vlak voor of na het broedseizoen wordt begonnen het plangebied controleren op broedvogels.
Vissen	Bij het dempen van een deel van de kreek werken volgens de gedragscode Unie van Waterschappen (zie onderstaand). Bij het dempen van een deel van de kreek wordt in het kader van de zorgplicht het water één richting uitgedreven naar een naastliggende sloot, opdat aanwezige vissen en amfibieën kunnen ontsnappen.
Alle soorten	Werken volgens de Gedragscode provinciale infrastructuur

Gedragscode

Het dempen van watergangen wordt op plaatsen waar juridisch zwaarder beschermde soorten worden verwacht in beginsel uitgevoerd in de periode tussen 15 juli en 1 november, dat wil zeggen na de voortplantingsperiode en vóór de winterrust van vissen, amfibieën en reptielen.

Als het niet mogelijk is om in deze periode te werken, dan is extra voorzorg nodig. Bij werkzaamheden tijdens de broedperiode kan men ervoor kiezen het werkgebied tijdelijk ongeschikt te maken voor broedvogels door de vegetatie zeer kort te houden of tevoren te frezen en/of door deze dagelijks te betreden. Dergelijke maatregelen dienen uitsluitend het voorkómen van de vestiging, niet het bestrijden van al aanwezige (vogel)soorten. Met deze aanpak kan men toch de noodzakelijke werkzaamheden in het voorjaar uitvoeren, zodat de vegetatie zich voor de winter kan ontwikkelen.

Voorafgaand aan het dempen of vergraven van de watergang wordt deze zoveel mogelijk vrij gemaakt van juridisch zwaarder beschermde dieren en planten:

- Juridisch zwaarder beschermde dieren worden weggevangen voorafgaand aan het dempen van de sloot en teruggeplaatst in geschikte biotopen in de omgeving, wanneer deze door de ingreep worden bedreigd (voorafgaand zal het werkgebied afgezet moeten worden).
- Wanneer het gaat om leefgebieden van soorten van tabel 3 (zwaar beschermd) wordt voorafgaand aan het dempen eerst voldoende nieuw habitat ingericht. Deze nieuwe habitat moet ecologisch functioneren alvorens tot demping wordt overgegaan (voor werkwijze, zie pagina 17).

- Bij het dempen van een watergang wordt het water één richting uitgedreven naar een naastliggende sloot, opdat aanwezige vissen en amfibieën kunnen ontsnappen. Het vangen van beschermde dieren en het elders terugplaatsen gebeurt onder begeleiding van en op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.

Uitwerking bij onderzoek en monitoring

Het vangen van juridisch zwaarder beschermde soorten gebeurt uitsluitend door bevoegde personen. Bij het vangen van juridisch zwaarder beschermde zoogdieren voor onderzoek en monitoring wordt uitsluitend gewerkt volgens het DEC-protocol uit de Wet op het Dierenwelzijn. Het uitsteken van beschermde planten, het vangen van beschermde dieren en het elders terugplaatsen gebeurt onder begeleiding van en op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of;
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Zoogdierverseniging VZZ, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Zorgplicht

Naast de in tabel 6.1 omschreven noodzakelijk maatregelen dient in het kader van de zorgplicht de periode met overlast zo veel mogelijk te worden beperkt. Het concentreren van werkzaamheden in ruimte en tijd beperkt de schade aan flora en fauna.

In tabel 6.2 is weergegeven in welke periode de werkzaamheden het best uitgevoerd kunnen worden in verband met het broedseizoen en de gevoelige periodes van vissen.

Tabel 6.2 **Geschikte perioden voor uitvoeren van werkzaamheden. Periodes zijn indicatief**

Soortgroep	Jan.	Feb.	Mrt	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Broedvogels												
Vissen												

Toelichting

Rood	Ontheffing wordt niet verleend. Indien voorafgaand aan het broedseizoen wordt gestart is het (met betrekking tot broedvogel) mogelijk door te werken in het broedseizoen.
-------------	---

Oranje	Minder geschikt volgens de gedragscode Unie van Waterschappen.
Groen	Optimale periode voor werkzaamheden.

7

CONCLUSIES

- Voor zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren, reptielen, dagvlinders, libellen en overige ongewervelden is het gebied niet geschikt, of deze soorten komen niet in de omgeving voor of zijn niet aangetroffen. Deze zwaar beschermde soorten worden dan ook niet in het plangebied verwacht.
- In het plangebieden komen wel enkele zwaarder beschermde soorten broedvogels, vleermuizen en mogelijk vissen voor. Daarnaast is een vaste verblijfplaats van buizerd en het rapunzelklokje aangetroffen.
- Negatieve effecten op deze soorten kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Wel zijn voor meerdere soorten mitigerende maatregelen mogelijk waardoor de effecten kunnen worden verzacht of weggenomen.
- Indien de mitigerende maatregelen in acht worden genomen is een ontheffing voor vleermuizen niet noodzakelijk.
- Voor broedvogels moeten mitigerende maatregelen worden genomen waardoor effecten worden voorkomen.
- De instandhouding van de buizerd komt niet in gevaar.
- Voor de mogelijk aanwezige kleine modderkruiper kan volgens de gedragscode van de Unie van Waterschappen gewerkt worden. Daardoor is een ontheffing niet noodzakelijk.
- Voor bittervoorn is nader onderzoek noodzakelijk om vast te stellen of deze soort aanwezig is en of compenserende maatregelen noodzakelijk zijn.
- Met betrekking tot het rapunzelklokje heeft het de voorkeur om de locatie te ontzien en voor een alternatief te kiezen. Wanneer dit niet mogelijk is moet een ontheffing worden aangevraagd en zullen de aanwezige planten verplaatst moeten worden.
- Daarnaast heeft het de voorkeur de locatie van de kreek en de boom van de buizerd te ontzien wanneer kappen of dempen niet per se noodzakelijk is of wanneer er andere opties mogelijk zijn.
- Significante effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS worden niet verwacht.

8 LITERATUUR

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B., Hoeve, R. en Zollinger R. (1999). De zoogdieren van Overijssel: Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers Zwolle, in samenwerking met de Zoogdierenwerkgroep Overijssel en Natuur en Milieu Overijssel.

Creemers R.C.M. & van Delft, J.J.C.W. (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland - Nederlandse fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey, Leiden.

De Vlinderstichting, EIS & NVL (2008). Brachytron; Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse Libellen. jaargang 11, nummer 2.

DWW (2004). Met vleermuizen overweg. RWS, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft

Kapteijn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.

Kapteijn, K., 1997. Laatvlieger *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774), 191-201. In: Limpens et al, Atlas van de Nederlandse vleermuizen; onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV-Uitgeverij

Limpens, H., Mostert, K. & Bongers, W. (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen: Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Vleermuisonderzoek, Utrecht.

LNv (1998) Flora- en faunawet, Ministerie van LNv, Den Haag.

RAVON. (2010). RAVON38. jaargang 12, nummer 4. december 2010.

Vos S. (redactie). (2007). Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990 - 2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden

Witteveen+Bos (2010) Uitgebreide natuurtoets wijziging wegenstructuur Hasselt, HST133-1/beub/011, 27 mei 2010

Websites

- Vlindernet (2011). <http://www.vlindernet.nl>. augustus 2011.
- RAVON. (2011). <http://www.ravon.nl>. augustus 2011.
- Zoogdieratlas. (2011). <http://www.zoogdieratlas.nl>. augustus 2011.
- Zoogdierenvereniging. (2011). <http://www.zoogdierveniging.nl>. augustus 2011.

Bijlage 1

Toetsingskader

TOETSINGSKADER

Inleiding natuurwetgeving

De natuurwetgeving in Nederland kent twee sporen: de soortenbescherming en de gebiedsbescherming. Hiervoor zijn twee wetten actief, de Flora- en faunawet (soortenbescherming) en de Natuurbeschermingswet 1998 (gebiedsbescherming). In beide wetten zijn naast het nationale natuurbeschermingsbeleid ook tal van internationale verdragen en richtlijnen verankerd, zoals: Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Wetlands-Convention, Conventie van Bonn en CITES. In dit rapport wordt aan de Flora- en faunawet getoetst. Daarnaast ligt de EHS en een Natura 2000-gebied in de buurt van het plangebied. De effecten op de EHS en Natura 2000-gebied worden ook besproken in dit document.

Flora- en faunawet

Inleiding

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van planten en dieren in Nederland door middel van een aantal verbodsbepalingen (zie tabel 1). In de wet zijn soorten opgenomen die op landelijk dan wel op Europees niveau zeldzaam en/of bedreigd zijn of worden. De Flora- en faunawet beoogt niet het instandhouden van een statische populatiegrootte, maar wel het functioneren van de betreffende populatie. Zo kan in sommige gevallen ook met een kleiner aantal individuen de populatie duurzaam blijven voortbestaan. Dit is onder andere afhankelijk van de talrijkheid van de soort, maar ook van zijn flexibiliteit om andere gebieden te bereiken en te koloniseren.

Beschermingscategorieën

Afhankelijk van zeldzaamheid en bedreiging zijn de soorten verdeeld over drie beschermingscategorieën. Op 23 februari 2005 is de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) artikel 75 in werking getreden, waarmee drie beschermingsregimes zijn vastgesteld. Hiertoe zijn de beschermde planten en dieren onderverdeeld in drie categorieën.

De 1^e categorie betreft beschermde soorten die in Nederland algemeen voorkomen. Voor verstoring van deze soorten bij uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig onderhoud, beheer of gebruik, of bij ruimtelijke ontwikkeling of inrichting, waaronder de geplande werkzaamheden vallen, geldt een algemene vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Voor deze soorten is er geen noodzaak voor inventarisaties. Soorten van de tweede en derde categorie zijn strenger beschermd. Voor deze soorten geldt een ontheffingsplicht bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Bij het afwegingskader is informatie over de verspreiding van de betreffende soort noodzakelijk.

Voor de soorten, genoemd in tabel 2 van de Flora- en faunawet, is een 'lichte toets' noodzakelijk, tenzij gewerkt wordt met een door het Ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. In de lichte toets moet er voor worden gezorgd dat de gunstige staat van instandhouding wordt gegarandeerd en de activiteit moet een redelijk doel dienen. Er geldt voor soorten uit deze beschermingscategorie dat er geen ontheffing noodzakelijk is, zolang er wordt gewerkt met een goedgekeurde gedragscode.

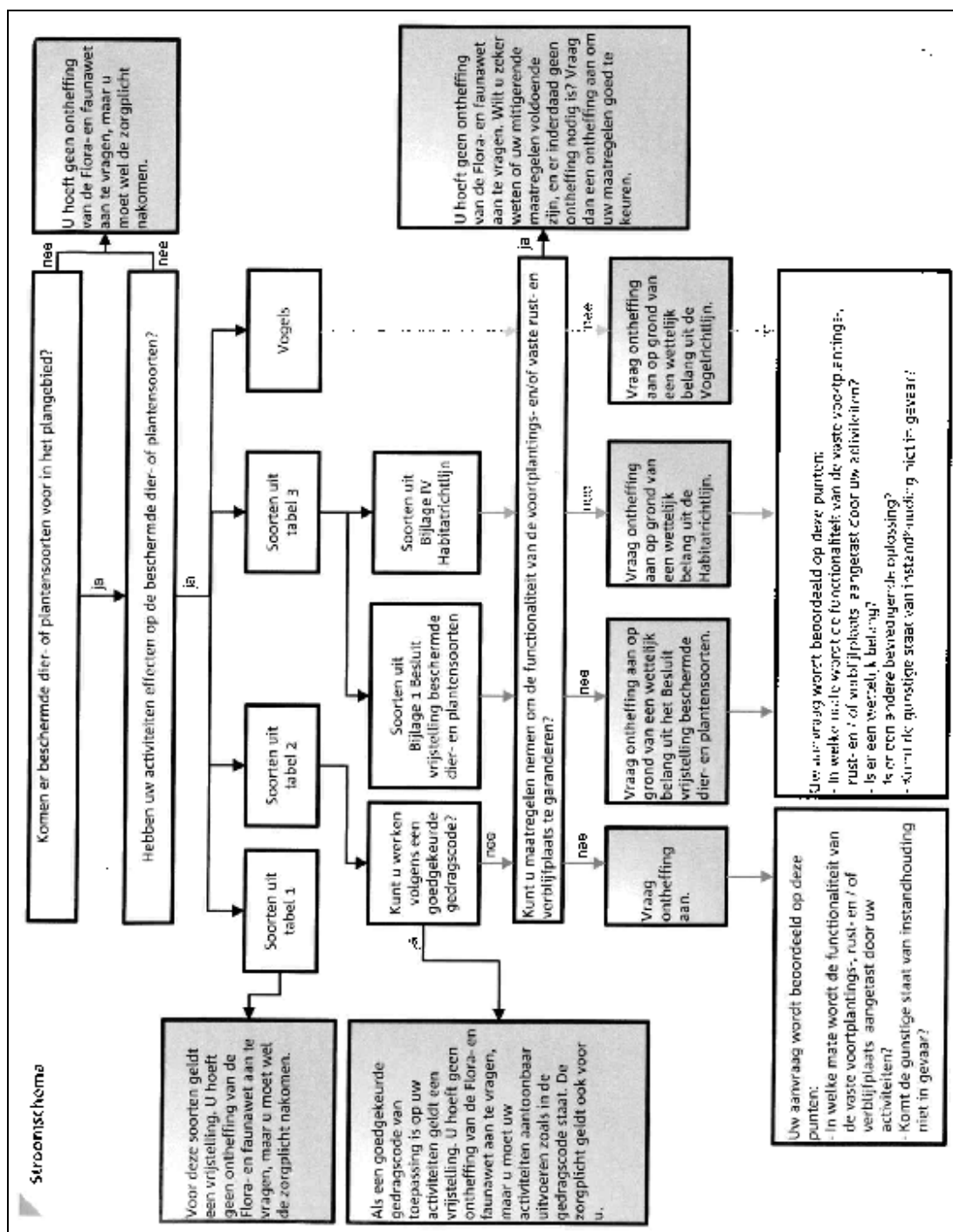
Voor soorten, genoemd in tabel 3, geldt een ‘zware toets’. Er mag hierin geen andere bevredigende oplossing zijn voor de geplande activiteit, de gunstige staat van in standhouding dient te worden gewaarborgd en er moet sprake zijn van een bij de wet genoemd belang. De gunstige staat van instandhouding van soorten uit bijlage 4 van de Habitatrichtlijn dient lokaal beoordeeld te worden. Voor de overige soorten uit tabel 3 is de landelijke populatie van belang.

Tabel 1. Relevante verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Artikel 2 (zorgplicht)	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.
Artikel 8	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Artikel 9	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Artikel 10	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Artikel 11	Het is verboden nesten, holen of andere voortplanting- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Artikel 12	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
Artikel 13	Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort, ..., te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, ..., binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Beoordelingskader Flora- en faunawet

Onderstaand stroomschema geeft weer welke stappen er doorlopen dienen te worden om vast te stellen of er een ontheffingsplicht is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Indien er beschermde soorten aanwezig zijn in het plangebied en de activiteiten hebben een mogelijk negatief effect, dient te worden vastgesteld of het project kan worden uitgevoerd, waarbij een overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen door het nemen van voorzorgsmaatregelen.

Figuur 1. Stroomschema

Mitigerende maatregelen

Het is mogelijk om een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen door, vóórdat de werkzaamheden van start gaan, voorzorgsmaatregelen te treffen.

Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van de negatieve gevolgen van een activiteit. Dit moet gebeuren binnen het plangebied en voor de soorten die daar voorkomen. Het dient te worden voorkomen dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort wordt aangetast.

Er zijn tien punten die kunnen worden gebruikt ter ondersteuning van de vraag of de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de betreffende soort behouden blijft door het nemen van mitigerende maatregelen:

1. De plek of het gebied wordt met een zekere mate van bestendigheid gebruikt. Er is geen sprake van incidenteel gebruik, maar van een vaste rust- en verblijfplaats.
2. De plek of het gebied blijft voorzien in alles wat nodig is voor een specifiek individueel dier in dat gebied en voor alle exemplaren van de populatie ter plekke, om succesvol te kunnen voortplanten of om te kunnen rusten.
3. Er is op geen enkel moment, ook niet tijdelijk, een achteruitgang van de ecologische functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats. De diverse functies die een gebied heeft dienen behouden te blijven.
4. Door mitigerende maatregelen worden negatieve effecten uitgesloten. Dit kunnen negatieve effecten zijn op zowel de kwaliteit als de kwantiteit van functies in het gebied.
5. Mitigerende maatregelen zijn preventief. Dit houdt dus in dat in voorkomende gevallen de mitigatie niet alleen al aanwezig is, maar ook functioneert.
6. Mitigerende maatregelen moeten leiden tot een verbetering of behoud van de ecologische functionaliteit van het gebied (kwantitatief/kwalitatief) voor de betreffende soort.
7. Het positieve effect van mitigatie geeft in evenredige ruimte voor de negatieve effecten van de ingreep. De duurzame ecologische functionaliteit mag op geen enkel moment slechter worden.
8. Het succes van mitigerende maatregelen moet met een hoge mate van zekerheid vóór vaststaan en wordt beoordeeld aan de hand van ecologische criteria.
9. De staat van instandhouding en de zeldzaamheid van een diersoort zijn van belang bij het treffen van mitigerende maatregelen.
10. De controle op het effect van de maatregelen is een onderdeel van het ecologisch werkprotocol.

Indien er voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen dieren gevangen en verplaatst moeten worden, is dat geen overtreding van artikel 9 (vangen) en 13 (verplaatsen). Het is namelijk niet de bedoeling om dieren aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenzone naar een vergelijkbaar habitat in de directe omgeving. Dit moet gebeuren binnen de daarvoor benodigde tijd. De soorten dienen ook in één keer te worden verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren buiten de kwetsbare periode van de betreffende soort. Het vangen en verplaatsen dient te gebeuren door of onder de begeleiding van een ter

zake kundige. Dit bovenstaande geldt niet voor stressgevoelige dieren, zoals muizen, vleermuizen en vogels.

Ontheffingsplicht

Er geldt een ontheffingsplicht als de functionaliteit van voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet kan worden gegarandeerd door het nemen van mitigerende maatregelen. Dit geldt voor soorten uit tabel 3 en voor soorten uit tabel 2 indien er niet gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode.

Belangrijke vragen voor het verkrijgen van een ontheffing zijn:

1. In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplanting- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
2. Is er een wettelijk belang (niet bij soorten uit tabel 2)?
3. Is er een andere bevredigende oplossing?
4. Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Er is in onderstaande tabel weergegeven voor welk wettelijk belang een ontheffing kan worden aangevraagd. Dit verschilt tussen bijlage 4-soorten van de Habitatrichtlijn, Vogelsoorten en bijlage 1 soorten (alleen nationaal beschermd).

Tabel 2. Ontheffing op grond van het wettelijk belang

Wettelijk belang	Bijlage 1 soorten	Bijlage 4 soorten	Vogelsoorten
Bescherming van flora en fauna	x	x	x
Veiligheid van het luchtverkeer	-	-	x
Volksgezondheid/Openbare veiligheid	x	x	x
Dwingende redenen van groot openbaar belang	x	x	-
Ruimtelijke inrichting/ontwikkeling	x	-	-

Vogels

De bescherming van vogels nemen binnen de Flora- en faunawet een aparte positie in. In de Flora- en faunawet is de bescherming van de meeste vogelsoorten gericht op de nesten van broedvogels. Dit houdt in dat de nesten van broedvogels gedurende het broedseizoen zijn beschermd. Het is gedurende het broedseizoen verboden om de nesten van broedvogels te verstoren en/of weg te nemen.

De vogelnesten vallen alleen tijdens het broedseizoen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Buiten het broedseizoen zijn nesten van de meeste vogelsoorten *niet* beschermd. Een ontheffing is niet noodzakelijk als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats vinden en ook niet als er maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat er zich vogels vestigen op de bouwplaats. De Flora- en faunawet kent echter geen standaardperiode voor het broedseizoen (zie kader).

Broedseizoen

Voor een begrip als 'broedseizoen' is geen standaardperiode te hanteren. Afhankelijk van de soort en weersomstandigheden in een bepaald jaar kunnen soorten veel eerder of juist later broeden dan normaal het geval zou zijn. Dit kan zelfs per regio verschillen. Voor de wet is van belang of een broedgeval verstoord wordt, ongeachte de datum. De vaak geciteerde periode 15 maart t/m 15 juli is dus slechts een indicatie. De periode tot begin oktober kan theoretisch door broedvogels nog gebruikt worden als een broedperiode. Voor aanvang van de werkzaamheden dient altijd op broedgevallen gecontroleerd te worden.

Er geldt echter voor een aantal vogelsoorten een uitzonderingspositie op het bovenstaande. Deze vogelsoorten zijn ingedeeld in een aantal categorieën en deze zijn gedurende het gehele seizoen beschermd en dan gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de flora- en faunawet:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of habitat. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels (geen kolonievogels), die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (kerkuil, ooievaar, slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (boomvalk, buizerd, ransuil).
5. Nesten van vogels, die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar ervoor hebben gebroed of de directe omgeving ervan, maar dan wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, maar vragen wel extra onderzoek, omdat ze wel jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen.

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de soorten die vallen binnen bovenstaande beschermingscategorieën. Twee belangrijke vragen bij de beoordeling of er voor de soorten uit de bovenstaande categorieën een ontheffing noodzakelijk is zijn de volgende:

- Is er voor de soort voldoende gelegenheid om zelfstandig een natuurlijk alternatief nest te vinden?
- Is er voor de soort voldoende mogelijkheid om met succes een kunstmatig alternatief nest aan te bieden?

Tabel 3. Vogelsoorten met speciaal beschermingsregiem

Soort	Koloniebroeder	In bebouwde omgeving aanwezig?	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden?	Categorie vast nest
Steenuil	Nee	Ja	Nee	1
Gierzwaluw	Ja	Ja	Nee	2
Roek	Ja	Ja	Nee	2
Huismus	Ja	Ja	Nee	2
Grote gele kwikstaart	Nee	Nee	Ja	3
Kerkuil	Nee	Ja	Nee	3
Oehoe	Nee	Nee	Ja	3
Ooievaar	Nee	Ja	Nee	3
Slechtvalk	Nee	Ja	Ja	3
Boomvalk	Nee	Nee	Ja	4
Buizerd	Nee	Nee	Ja	4
Havik	Nee	Nee	Ja	4
Ransuil	Nee	Nee	Ja	4
Sperwer	Nee	Nee	Ja	4
Wespendief	Nee	Nee	Ja	4
Zwarte wouw	Nee	Nee	Ja	4
Blauwe reiger	Ja	Ja	Ja	5
Boerenzwaluw	Nee	Ja	Nee	5
Bonte vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Boomklever	Nee	Ja	Ja	5
Boomkruiper	Nee	Ja	Ja	5
Bosuil	Nee	Nee	Ja	5
Brilduiker	Nee	Nee	Ja	5
Draaihals	Nee	Nee	Ja	5
Eidereend	Nee	Nee	Ja	5
Ekster	Nee	Ja	Nee	5
Gekraagde roodstaart	Nee	Ja	Ja	5
Glanskop	Nee	Ja	Ja	5
Grauwe vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Groene specht	Nee	Nee	Ja	5
Grote bonte specht	Nee	Nee	Ja	5
Hop	Nee	Nee	Ja	5
Huiszwaluw	Nee	Ja	Nee	5
IJsvogel	Nee	Nee	Ja	5
Kleine bonte specht	Nee	Nee	Ja	5
Kleine vliegenvanger	Nee	Ja	Ja	5
Koolmees	Nee	Ja	Ja	5
Kortsnavelboomkruiper	Nee	Ja	Ja	5
Oeverzwaluw	Nee	Ja	Ja	5
Pimpelmees	Nee	Ja	Ja	5
Raaf	Nee	Nee	Ja	5
Ruigpootuil	Nee	Nee	Ja	5
Spreeuw	Nee	Ja	Ja	5
Tapuit	Nee	Nee	Ja	5

Soort	Koloniebroeder	In bebouwde omgeving aanwezig?	Aanwezig in (beschermde) natuurgebieden?	Categorie vast nest
Torenavalk	Nee	Ja	Ja	5
Zeearend	Nee	Nee	Ja	5
Zwarte kraai	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte mees	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte roodstaart	Nee	Ja	Ja	5
Zwarte specht	Nee	Nee	Ja	5

Zorgplicht

Naast bovenstaande verplichtingen voor beschermde soorten geldt bovendien voor alle soorten de zorgplicht. In de zorgplicht is opgenomen dat alle planten en dieren een intrinsieke waarde hebben en onvervangbaar zijn. De zorgplicht is een fatsoenseis en houdt in dat bij menselijk handelen voldoende zorg in acht genomen wordt om in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk te beschermen.

EHS

De vorming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een concrete uitwerking van De Nota Ruimte (2005) en de Nota Natuur voor mensen, Mensen voor Natuur (2000). Het ruimtelijke beschermingsbeleid voor de EHS is gericht op het instandhouden van kenmerken en waarden die wezenlijk zijn voor behoud, herstel en ontwikkeling van de EHS-gebieden. Ter versterking van de samenhang van de grotere eenheden binnen de EHS worden 'robuuste verbindingen' nader uitgewerkt. Binnen de robuuste verbindingen is naast de functie natuur ook plaats voor functies als recreaties, waterbeheer, landschap en cultuurhistorie.

Binnen EHS gebieden geldt het 'nee, tenzij' principe. Voorgenomen plannen of projecten kunnen slechts dan plaatsvinden, wanneer de wezenlijke kenmerken en waarden niet worden aangetast. Eventuele nadelige gevolgen moeten worden gemitigeerd en resterende schade moet worden gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij' principe kan de ingreep niet plaatsvinden. Het toetsingskader voor EHS gebieden wordt samengevat in figuur 2.